

Byzantina Symmeikta

Vol 30

BYZANTINA SYMMEIKTA 30

Bibliographical note: M.-H. Blanchet – I.-A. Tudorie (éd.), L'apport des Assomptionnistes français aux études byzantines. Une approche critique. Actes du colloque de Bucarest, 25- 27 septembre 2014 [Archives de l'Orient chrétien 21], Institut français d'études byzantines, Paris 2017.

Στυλιανός ΛΑΜΠΑΚΗΣ

doi: [10.12681/byzsym.25605](https://doi.org/10.12681/byzsym.25605)

Copyright © 2021, Στυλιανός ΛΑΜΠΑΚΗΣ

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

ΛΑΜΠΑΚΗΣ Σ. (2020). Bibliographical note: M.-H. Blanchet – I.-A. Tudorie (éd.), L'apport des Assomptionnistes français aux études byzantines. Une approche critique. Actes du colloque de Bucarest, 25- 27 septembre 2014 [Archives de l'Orient chrétien 21], Institut français d'études byzantines, Paris 2017. *Byzantina Symmeikta*, 30, 507–510.
<https://doi.org/10.12681/byzsym.25605>

M.-H. BLANCHET – I.-A. TUDORIE (éd.), *L'apport des Assomptionnistes français aux études byzantines. Une approche critique. Actes du colloque de Bucarest, 25-27 septembre 2014* [Archives de l'Orient chrétien 21], σελ. 536. Institut français d'études byzantines, Paris 2017. ISBN 978-90-429-3524-2

Ὁ τόμος, εἰκοστὸς πρῶτος στὴν ἐκδοτικὴ σειρὰ Archives de l'Orient Chrétien, περιλαμβάνει τὰ πρακτικὰ τοῦ συνεδρίου μὲ θέμα «Ἡ συμβολὴ τῶν Γάλλων Ἀσσομψιονιστῶν στὶς βυζαντινὲς σπουδές. Κριτικὴ ἀποτίμηση», ποὺ διεξήχθη στὸ Βουκουρέστι μεταξὺ 25 καὶ 27 Σεπτεμβρίου 2014¹.

Τὸ ἱστορικὸ τῆς συνάντησης περιγράφεται στὸν σύντομο πρόλογο τοῦ A. Failler (σσ. 11-14). Στὸ εἰσαγωγικὸ κείμενο τῶν ἐκδοτῶν M.-H. Blanchet καὶ I.-A. Tudorie (σσ. 15-27) συνοψίζεται καὶ σκιαγραφεῖται ἀδρομερῶς ἡ ἱστορία τοῦ IFEB καὶ ἡ συμβολὴ του στὴν ἔρευνα². Ἀκολουθεῖ στὶς σσ. 29-32 κατάλογος

1. Στὸ Βουκουρέστι ὡς γνωστὸν εἶχε τὴν ἕδρα του τὸ Γαλλικὸ Βυζαντινολογικὸ Ἰνστιτούτο [στὴν συνέχεια: IFEB] ἀπὸ τὸ 1937 ἕως τὸ 1947, ὅπου εἶχε μεταστεγασθεῖ μετὰ τὴν πρώτη περίοδο λειτουργίας του (ἀπὸ τὸ 1895 ἕως τὸ 1937), στὸ Kadiköy, τὴν Χαλκηδόνα. Καὶ στὸ Βουκουρέστι τὸ Ἰνστιτούτο προσδιορίστηκε εἰδικότερα «français», σὲ ἀντιδιαστολὴ μὲ τὸ Βυζαντινολογικὸ Ἰνστιτούτο τοῦ N. Iorga. Τὴν πρώτη περίοδο τῆς λειτουργίας του χρησιμοποιοῦνται διάφορα ὀνόματα, ὅπως École pratique des hautes études, École des hautes études orientales, École pratique d'études orientales, École / Centre / Institut de hautes études byzantines, βλ. A. FAILLER, Le centenaire de l'Institut Byzantin des Assomptionnistes, *REB* 53 (1995), 5-40.

2. Οἱ τομεῖς τῆς ἔρευνας σχηματικὰ ἀποδίδονται στὸν ὑπότιτλο τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου, τῆς *Echos d'Orient* (1897-1942): Revue bimestrielle de théologie, de droit canonique, de liturgie, d'archéologie, d'histoire et de géographie orientales στοὺς πρώτους τόμους καὶ Revue (bimestrielle/trimestrielle) d'histoire de géographie et de liturgie orientales στὴν συνέχεια. Ἡ μετεγκατάσταση στὸ Βουκουρέστι καὶ κατόπιν στὸ Παρίσι εἶχε ὡς συνέπεια καὶ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ τίτλου τοῦ περιοδικοῦ: ἀρχικὰ *Etudes Byzantines* (1943-1945) καὶ μετέπειτα *Revue des Etudes Byzantines* (1946 – σήμερον) βλ. σχετικὴ σημείωση στὴν σ. 213, σημ. 2 τοῦ βιβλίου.

τῶν ἀσσομψιονιστῶν ποὺ ἀναφέρονται στὸν τόμο καὶ στὶς σσ. 32-35 τὸ πρόγραμμα τοῦ συνεδρίου. Δημοσιεύονται οἱ 15 ἀπὸ τὶς 17 ἀνακοινώσεις ποὺ παρουσιάστηκαν σύμφωνα μὲ τὴν σειρὰ τοῦ προγράμματος. Εἶναι ἐντεταγμένες σὲ δύο ἐνότητες. Ἡ πρώτη, συντομότερη, περιλαμβάνει 4 μελέτες ἀφιερωμένες στὸ ἱστορικὸ τοῦ IFEB· ἡ δεύτερη, ἐκτενέστερη, μὲ 11 μελέτες ποὺ ἐξετάζουν διάφορους τομεῖς τῶν δραστηριοτήτων του.

Στὸ πρῶτο ἄρθρο τῆς πρώτης ἐνότητας [«Un demi-siècle de travaux érudits sur l’Orient chrétien. Figures, contacts et itinéraires de recherche entre Rome et la France (1878-1940)», σσ. 39-64] ὁ G.-M. Croce παρουσιάζει πρόσωπα καὶ ἐπιστημονικοὺς φορεῖς ποὺ πρωτοστάτησαν στὴν προσπάθεια τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας νὰ προσεγγίσει τὸν Χριστιανισμὸ τῆς Ἀνατολῆς, ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ πάπα Λέοντα τοῦ ΙΓ’ (1878-1903) ἕως τὴν ἀρχὴ τοῦ Β’ Παγκοσμίου Πολέμου. Στὴν συνέχεια σὲ ἓνα ἐκτενέστατο καὶ διεξοδικότατο ἄρθρο, μὲ ἄφθονα παραθέματα ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία τῶν Ἀσσομψιονιστῶν καὶ ἀπὸ ἄλλα ἔγγραφα, ὁ M. Cassin («Au milieu des livres: constitution et fonctions de la Bibliothèque de l’IFEB», σσ. 65-167) παρουσιάζει λεπτομερῶς τὸ ἱστορικὸ τῆς ἴδρυσης, τῆς ἐξέλιξης καὶ τῆς ἐδραίωσης τῆς Βιβλιοθήκης. Στὸ ἄρθρο του ὁ I.- A. Tudorie [«Academic Research and cultural Diplomacy: The French Institute for Byzantine Studies in Bucharest (1937-1947)», σσ. 169-212] ἀναφέρεται ἐξ ἴσου λεπτομερῶς στὰ χρόνια τοῦ Βουκουρεστίου³. Ἦταν περίοδος ἀνθησις τῶν ἐπιστημονικῶν δραστηριοτήτων στὴν ρουμανικὴ πρωτεύουσα, ὅποτε τὸ ἔδαφος ἦταν πρόσφορο γιὰ νὰ συνεχιστοῦν οἱ δραστηριότητες τοῦ Ἰνστιτούτου ἐκεῖ καὶ νὰ ἐνσωματωθοῦν οἱ Ἀσσομψιονιστῆς στοὺς ρουμανικοὺς ἀκαδημαϊκοὺς κύκλους. Ἡ κατάσταση ἄλλαξε μετὰ τὸν Β’ Παγκόσμιο πόλεμο, ὅταν τὸ IFEB βρέθηκε στὸ στόχαστρο τοῦ τότε καθεστώτος μὲ συνέπεια τὴν ἀναγκαστικὴ μετεγκατάστασή του στὸ Παρίσι. Καὶ στὸ τέταρτο καὶ τελευταῖο ἄρθρο αὐτῆς τῆς ἐνότητας ὁ A. Failler («Le transfert de l’IFEB à Paris et les nouvelles conditions de son activité», σσ. 213-232) ἀναφέρεται στὴν τελευταία περίοδο, ἀπὸ τὸ 1947 ἕως σήμερα: τὰ πρῶτα 33 χρόνια (1947- 1980), ἡ λειτουργία τοῦ IFEB ἦταν σχετικὰ ἀπρόσκοπτη, ἀν καὶ ὄχι χωρὶς προβλήματα. Ἀλλὰ τὰ ἐπόμενα χρόνια τὸ Ἰνστιτούτο βρέθηκε σὲ κατάσταση «semi-retraite», ὅπως εἶχε γράψει ὁ Failler σὲ παλαιότερο ἄρθρο του, «lorsque s’éteignit tout espoir de recrutement et de renouvellement à l’intérieur de la

3. Ἡ πρώτη περίοδος λειτουργίας τοῦ IFEB, στὴν Χαλκηδόνα, ἦταν τὸ ἀντικείμενο τῆς ἀνακοίνωσης τοῦ O. Delouis, «Apostolat catholique et “laboratoire de byzantinisme”. L’Institut des Assomptionnistes de Kadiköy (Istanbul) de 1895 à 1937», ἡ ὁποία δὲν δημοσιεύεται στὰ πρακτικά..

congrégation, qui demanda aux membres restants d'assurer la succession, en insérant l'œuvre dans un autre cadre intellectuel, juridique et financier"⁴. Παράλληλα με την επιστημονική έρευνα (ή όποία σημειωτέον δέν έπηρεάστηκε παρδ έλάχιστα άπδ τις άντιξοότητες), καταβάλλονταν προσπάθειες για έξεύρεση φορέα και νέας στέγης, ώστε νά έξασφαλισθει ή έπιβίωση και ή άδιατάρακτη λειτουργία του Ίνστιτούτου. Οί ένέργειες ευδodώθηκαν αίσίως με την ένταξη του IFEB και της βιβλιοθήκης του στο Institut Catholique de Paris (ICP).

Η δεύτερη μεγάλη ένότητα του βιβλίου είναι άφιερωμένη στις έπιμέρους έρευνες τών μελδν του IFEB. Συγκεκριμένα έξετάζεται κατά σειрд ή συνεισφορά τους: -α) στην λειτουργιολογία (D. Galadza, «The Assumptionists and the study of Byzantine Liturgy», σσ. 233-258). -β) στην βυζαντινή τέχνη: (I. Jevtić, «“Les images comme langage”. La contribution de Christopher Walter a l'étude de l'iconographie et de l'imagerie ecclésiastique byzantines», σσ. 259-276). -γ) στην «μυριολογία» (V. Contouma, «La contribution de l'Institut byzantin des Assomptionnistes à la théologie mariale catholique», σσ. 277-311). -δ) στην βυζαντινή πνευματικότητα του 14ου αιώνα (M.-H. Congourdeau, «L'IFEB et la redécouverte de la spiritualité byzantine du 14e siècle», σσ. 313-326). -ε) στην έκκλησιαστική γεωγραφία και τοπογραφία (με δύο άρθρα: E. Mitsiou, «The Monastery of Kecharitomene and the contribution of the Assumptionists to the study of female monasticism in Byzantium», σσ. 327-344 και P. Schreiner, «Le rôle des Assomptionnistes pour les recherches topographiques sur Constantinople et l'empire byzantine», σσ. 345-355). -ς) στην έπιγραφική (V. Maladakis, «Louis Petit, Jules Pargoire et l'épigraphie athonite. Le Recueil des inscriptions Chrétiennes de l'Athos (1904)», σσ. 357-384). -ζ) στην σιγιλλογραφία (V. Prigent, «De l'apport des “petites monuments”. Faire de l'or avec du plomb», σσ. 385-452, -η) στην νομισματική (C. Morrisson, «Vitalien Laurent, numismate», σσ. 453-463), -θ) στην μελέτη της ιστορίας του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως με την καταγραφή τών πράξεων (regestes) έως την άλωση (C. Gastgeber, «Jean Darrouzès und das Patriarchatsregister. Die Erschliessung einer grundlegenden Quelle zur Geschichte des Patriarchats von Konstantinopel», σσ. 465-483) και ι) στην έκδοτική, με άναφορά στην έκδοση τών *Απομνημονευμάτων* του Σουλβέστρου Συροπούλου (M.-H. Blanchet, «Éditer un texte de polémique religieuse. Vitalien Laurent et les *Mémoires* de Sylvestre Syropoulos», σσ. 485-503)⁵.

4. FAILLER, Centenaire, 5.

5. Στο πρόγραμμα άναγράφεται και ή άνακοίνωση του G. Saint-Guillain, «Les Assomptionnistes de l'IFEB et la naissance de la prosopographie byzantine», ή όποία επίσης δέν δημοσιεύεται.

Ὁ τόμος, καλαίσθητος καὶ ἐπιμελημένος, θὰ ἀποτελέσει βασικὸ βοήθημα γιὰ τὸν μελλοντικὸ ἱστορικὸ τῶν βυζαντινολογικῶν ἐρευνῶν. Ἡ ἀνασκόπηση αὐτῆ τῆς πολυδιάστατης ἐπιστημονικῆς ἔρευνας τῶν Ἀσσομψιονιστῶν στὰ βυζαντινὰ πράγματα μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ συγχρόνως ὅτι σηματοδοτεῖ μία νέα ἀφετηρία, καθὼς μία νέα γενιὰ ἐρευνητῶν ἤδη βαδίζει στὰ χνάρια τῶν παλαιῶν μελῶν τοῦ IFEB συνεχίζοντας καὶ ἐμπλουτίζοντας τὸ ἔργο τους.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΛΑΜΠΙΑΚΗΣ

Ἰνστιτοῦτο Ἱστορικῶν Ἐρευνῶν/ΕΙΕ